

ehdoin tontti, mutta tällaisen luovutuksen ei kamarin mielestä tullut tapahtua siinä muodossa, että tontista tulisi tavallaan kauppatavara ja että se voitaisiin rakentaa aivan eri tavalla kuin kaupunginvaltuusto luovutusta tehdessään oli tarkoittanut.

Rahatoimikamarin esittämien seikkojen nojalla ¹⁾ kaupunginvaltuusto päätti ²⁾,

että itäinen osa korttelista n:o 301 b, muodostettuna pääpiirteissään kuten rahatoimikamarin esitykseen liitetystä karttaluonnoksesta selvisi, oli varattava Kansan näyttämön aikoman teatterirakennuksen paikaksi ehdolla, että rakennustyöt suoritettiin 5 vuoden kuluessa luettuna syyskuun 1 päivästä 1924; että rakennuksen piirustukset jätettiin kaupunginvaltuuston hyväksyttäväksi; sekä että hakija, Kansan näyttämön kannatusosakeyhtiö, sittenkuin kauppa-kirja oli tehty ja ennen rakennustöitten aloittamista, jätti kaupungille kiinteistöön maksamattoman kauppahinnan etuoikeudella kiinnitetyn velkakirjan, jonka määrä vastasi 200 markan suuruisia hintaa m²:ltä ollen kuitenkin enintään 720,000 markkaa, mikä määrä sai olla korottomana lainana kaupungin kassassa niin kauan kuin taloa käytettiin teatteri- (ei elävään kuvain) tarkoitukseen, mutta muussa tapauksessa heti erääntyi maksettavaksi.

Tontin luovuttaminen Helsingin sokeainyhdistykselle. Kaupunginvaltuusto epäsi ³⁾ Helsingin sokeainyhdistyksen anomuksen, että yhdistykselle maksutta luovutettaisiin tontti ajanmukaisen, sokeain erikoistarpeisiin aiotun talon teettämiseksi.

Starensin tilasta erotettujen palstain myynti. Sittenkuin kaupunki ostessaan Starensin tilan oli saanut haltuunsa 33 mainitusta tilasta erotettua palstaa, jotka olivat erillään muista kaupungin omistamista maista, oli rahatoimikamari anonut ⁴⁾ oikeutta saada halukkaille ostajille myydä puheena-olevat palstat. Kamarin esityksestä antamassaan lausunnossa kaupungin yleisten töiden hallitus ehdotti sen evättäväksi sen perusteella, että kaupunki vastaisia kaupungin asemakaavan järjestelyjä varten tarvitsi suurehkon määrän palstoja, minkä ohessa hallitus huomautti, että palstain myynnistä kertyisi suhteellisen vähäinen summa. Asiaa lopullisesti esiteltäessä kaupunginvaltuusto päätti ⁵⁾ evätä kamarin esityksen.

3. Kaupungin kiinteän omaisuuden vuokra- ja muuta nautintaoikeutta koskevat kysymykset.

Tonttien varaaminen kansakouluille. Vuonna 1911 kaupunginvaltuusto päätti ⁶⁾ varata Siltavuorenpenkereen tontit n:ot 1, 2 ja 3 talon rakentamiseksi suomenkielisten kansakoulujen tarpeiksi. Kun sittemmin kuitenkin Kaisaniemen puistoon rakennettu uusi koulutalo oli annettu näiden koulujen käytettäväksi, teki ruotsinkielisten kansakoulujen johtokunta anomuksen, että kaupunginvaltuusto kumoten aikaisemman päätöksensä varaisi ruotsinkielisten kansakoulujen tarpeisiin mainitut Siltavuorenpenkereen varrella sijaitsevat tontit, jotka sijaiten Nikolainkadun ruotsinkielisen kansakoulun vieressä sangen käytännöllisesti voitaisiin käyttää tähän tarkoitukseen.

¹⁾ Valt. pain. asiakirj. n:o 5. — ²⁾ Valt. pöytäk. 27 p. helmik. 10 §. — ³⁾ S:n 12 p. marrask. 24 §. — ⁴⁾ Ks. 1923 vuod. kert. siv. 18. — ⁵⁾ Valt. pöytäk. 23 p. tammik. 12 §. — ⁶⁾ Ks. 1911 vuod. kert. siv. 71.

Esityksestä antamassaan lausunnossa suomenkielisten kansakoulujen johtokunta huomautti, että puheenaolevat tontit hyvin sopisivat suomenkieliselle apukoululle ja että ne voitaisiin luovuttaa ruotsinkielisille kansakouluille vain sillä ehdolla, että apukoululle osoiteltaisiin toinen sopiva, keskeisesti sijaitseva tontti, minkä ohessa johtokunta ilmoitti rahatoimikamarin tähän tarkoitukseen valitsemista tonteista voivansa hyväksyä ainoastaan osoitenumeroilla Mariankadun n:o 22 ja Hämeenkadun n:o 8 merkityt tontit.

Asiaa esiteltäessä kaupunginvaltuusto päätti ¹⁾ varata Mariankadun tontin n:o 14 (osoite n:o 22) suomenkielisten ja Siltavuorenpenkereen tontit n:ot 1, 2 ja 3 ruotsinkielisten kansakoulujen tarpeisiin.

Paikan osoittaminen tuberkuloosisairaalalle. Vuonna 1923 kaupunginvaltuusto asetti ²⁾ komitean laatimaan yleistä ohjelmaa keskussairaala-alueen käyttämisestä. Tämä komitea esitti ³⁾ sittemmin, että valtuusto osittain kumoten toukokuun 12 p:nä 1914 tekemänsä päätöksen eräitten alueiden varaamisesta tulevaa keskuspuistoa varten osoittaisi keuhkotuberkuloosia sairastaville potilaille rakennettavaksi aiotun sairaalan paikaksi 11.5 ha:n laajuisen alueen Nordenskiöldkadun ja n. s. keskussairaala-alueen väliltä. Sanottu esitys lähetettiin rahatoimikamariin, joka antoi kaupungin yleisten töiden hallitukselle tehtäväksi valmistella kysymystä yksissä neuvoin kaupungin sairaalaylihallituksen ja terveydenhoitolautakunnan kanssa. Tämän johdosta asiaa olivat käsitelleet mainittujen viranomaisten edustajat, nimittäin johtaja A. Palmgren ja arkkitehti W. G. Palmqvist kaupungin yleisten töiden hallituksen, professori E. K. Sandelin ja sairaalatarkastaja G. Palander kaupungin sairaalaylihallituksen ja lääketieteentohtori vphra F. Langenskiöld ja ensimmäinen kaupunginlääkäri F. Hisinger terveydenhoitolautakunnan puolesta.

Kaupungin yleisten töiden hallitus oli jyrkästi sitä mieltä, että keskuspuiston pinta-ala, sittenkuin osa sen alueesta oli luovutettu aiottua keskussairaala varten, jo oli niin suuresti pienentynyt, ettei puistoaluetta enää tulisi supistaa varaamalla sieltä tilaa aiottuja keuhkotautipaviljonkeja varten. Tämän seikan huomioon ottaen olivat hallituksen edustajat kaupunginlääkintöviranomaisten kanssa käydyissä neuvotteluissa useita kertoja ehdottaneet, että tuberkuloosisairaalalle ja mieluummin koko keskussairaalalle valittaisiin jokin muu sopiva paikka kuin keskuspuiston alueelta ehdotettu. Tähän vastattiin huomauttaen, ettei mitään muuta tarkoitukseen soveltuvaa paikkaa ollut käytettävänä ja että sairaalakomitean ehdotuksesta luopuminen tulisi kohtalokkaasti vaikuttamaan koko sairaalakysymyksen ratkaisuun. Jotta kuitenkin mahdollisuuden mukaan vältettäisiin sitä, että keuhkotautipaviljongit tulisivat häiritsevästi vaikuttamaan keskuspuiston kokonaiskuvaan, ehdottivat lääkintöviranomaisten edustajat, että eri sairaala-alueitten rajat vedettäisiin siten, että kulkutautisairaalan alueesta luovutettaisiin kapea kaistale keskuspuistolle ja keuhkotautipaviljonkeja varten pyydetty alue pienenisi noin 11.5 ha:sta 9.2 ha:iin. Näin ollen tulisi puiston leveys kulkutauti- ja keskussairaalan välillä olemaan noin 220 metriä. Keskussairaala-alue voitaisiin myös järjestellä jonkin verran uudelleen siten, että eräs kaistale sen itäisimmästä osasta liitettäisiin puistoon, jolle taas korvaukseksi tästä ja keuhkotautipaviljonkeja varten aiotun pinta-alan vähennyksestä annettaisiin lisää alue puiston lounaisosan vierestä.

Kaupungin asemakaava-arkkitehti joka ei ollut voinut löytää ei keskussairaala eikä keuhkotautipaviljonkejakaan varten muita alueita, jotka sairas- ja

¹⁾ Valt. pöytäk. 28 p. toukok. 14 §. — ²⁾ Ks. 1923 vuod. kert. siv. 164. — ³⁾ Ks. 1914 vuod. kert. siv. 59.

terveydenhoitoammattimiehet ja näiden asiantuntijat olisivat voineet hyväksyä, oli puolestaan sitä mieltä, että edellä selostettu kaupungin lääkintöviranomaisten tekemä ehdotus olisi hyväksyttävä ja että menehtyneen puistoalan korvausta voitaisiin varata osaksi Greijuksesta keskuspuiston suoranaisena jatkona, osaksi Humal-, Taival- ja Lapinlahden rannoilta. Ehdotus korvauksen antamisesta Greijuksesta edellytti kuitenkin, ettei suunnitellulle maatalousyliopistolle tulnaisi osottamaan mitään aluetta täältä.

Edellämainitut valtuutetut, lukuunottamatta arkkitehti Palmqvistia, yhtyivät puoltamaan komitean ehdotusta, kuitenkin ehdolla, että pyydetty alue Nordenskiöldkadun pohjoispuolelta supistettiin noin 9 ha:ksi ja että korvausta menetetyistä puistoalasta saataisiin.

Sittemmin kaupunginvaltuustolle antamassaan lausunnossa ¹⁾ rahatoimikamari huomautti, että kamari tosin täysin yhtyi yleisten töiden hallitukseen siinä, että keskussairaala-alueen suurentaminen oli puistonäkökohtia silmälläpitäen valitettavaa, mutta että se kuitenkin, koska toisaalta kaupungin sairaalalojen tyydyttävällä tavalla järjestämisen täytyi katsoa olevan mitä suurimmassa määrin tärkeitä kaupungille, ja kun sopivampaa ratkaisua kuin nyt kysymyksessä oleva ei ollut löydettävissä, ja koska oli mahdollista korvata sairaala-alueeseen liitettäväksi ehdotettu osa keskuspuistoa muilla puistoalueilla, katsoi voitansa puoltaa terveydenhoitolautakunnan, sairaalaylihallituksen ja yleisten töiden hallituksen edustajain laatimaa välitysehdotusta. Tällöin kamari kuitenkin edellytti, että aidattaessa ja rakennettaessa pohjoispuolella Nordenskiöldkatua olevaa aluetta, ehdottomasti otettaisiin huomioon ja mahdollisimman suuressa määrin säilytettäisiin alueen puistolunne, sekä että vastike noin 9.2 ha laajuudesta lisäalueesta osoitettaisiin keskuspuiston suoranaisesta yhteydestä. Ehdotetun vastikealueen Greijuksessa ja kaistaleen kulkutautisairaalan alueesta, käsittäen yhteensä noin 35 à 37 ha, voitane katsoa hyvin korvaavan sen alan, joka alkuperäisestä keskuspuistosta niin ollen tulnaisiin sairaalatarkoituksiin erottamaan. Kuitenkaan ei Greijuksesta otettavan alueen rajoja voitane lopullisesti määrätä ennen suunnitellun maatalousyliopiston sijoituskysymyksen ratkaisemista.

Kaupungin asemakaava-arkkitehdin ehdotus, että Taival- ja Humalalahden rannoille järjestettäisiin suurehko puistoalue, tuntui rahatoimikamarista ansaitsevan suurta huomiota. Mutta koska tämä ehdotus oli mitä lähisimmin riippuvainen kysymyksestä, joka koski Hietaniemen ja Taivallahden alueiden lopullista muodostelua, sekä kaupungin satamaolojen järjestelyä, oli kamari sitä mieltä, että olisi oikeinta olla yhdistämättä tätä ehdotusta keskuspuiston vastikekysymykseen. Kamarin mielestä olisi nimittäin päätös tässä asiassa tehtävä vasta kun Taivallahden satamasuunnitelma on lopullisesti ratkaistu.

Hyväksyen rahatoimikamarin asiasta tekemät ehdotukset kaupunginvaltuusto päätti ²⁾

osoittaa keuhkotautipotilaita varten aiottujen sairaalapaviljonkien paikaksi kartalle tarkemmin merkityn, Nordenskiöldkadun ja keskussairaala-alueen välillä olevan, noin 9.2 ha:n suuruisen maa-alueen;

että tätä aluetta aidattaessa ja rakennettaessa sen puistolunne oli mahdollisimman suuressa määrin säilytettävä;

että keskussairaalaan varten varattua aluetta oli, sillä tavoin kuin äsken mainittu kartta lähemmin osoitti, suurennettava noin 3.3 ha:lla; sekä

¹⁾ Valt. pain. asiakirj. n:o 9. — ²⁾ Valt. pöytäk. 16 p. huhtik. 5 §.

että keskuspuistoon oli yhdistettävä eräät kartalle tarkemmin merkityt Greijuksessa ja kulkutautisairaalan alucella sijaitsevat maa-alueet, joiden suuruus ja rajat määrättäisiin lopullisesti vasta sitten kun kysymys maatalouskorkeakoulun sijoituspaikasta on ratkaistu.

Tonttipaikan luovuttaminen yhdistykselle Suomen punainen risti sairaalaa varten. Sittenkuin yhdistys Suomen punainen risti kaupunginvaltuustolle osoitetussa kirjelmässä oli huomauttanut, että yhdistys toimintaansa varten tarvitsi oman sairaalan, sekä anonut, että kaupunki luovuttaisi tarkoitukseen sopivan tontin, ehdotuksen mukaan XIV kaupunginosan korttelin n:o 488, olivat sekä kaupungin sairaalaylihallitus että terveydenhoitolautakunta esityksestä antamassaan lausunnossa puoltaneet myöntymistä yhdistyksen hakemukseen, jota vastoin kaupungin yleisten töiden hallitus oli sitä mieltä, että mainittu kortteli oli varattava kaupungin omiin tarpeisiin ja puolestaan ehdotti, että yhdistykselle varattaisiin joku korttelissa n:o 479 sijaitseva paikka. Rahatoimikamari yhtyi hallituksen käsitykseen ja esitti, että kaupunginvaltuusto päättäisi,

että XIV kaupunginosassa sijaitseva kortteli n:o 479 järjestettäisiin kamarin kirjelmän oheisen ehdotuksen mukaisesti;

antaa kaupungin yleisten töiden hallituksen tehtäväksi laadituttaa piirustukset uudestaanjärjestelyn aiheuttamaksi kaupungin asemakaavan muutokseksi sekä hankkia tälle asianmukaisen vahvistuksen; samoinkuin

valtuuttaa rahatoimikamarin yhdistykselle Suomen punainen risti myymään uudestaanjärjestelyn kautta syntyvän korttelissa n:o 479 b sijaitsevan tontin n:o 4 920,000 markan hinnasta sekä ehdoin, että kauppahinta niin kauan kuin tonttia käytettiin sairaalatarkoituksiin sai tonttiin ja sille teetettyihin rakennuksiin vahvistettua ensimmäistä kiinnitystä vastaan olla maksamatta ja korottomana, mutta oli muussa tapauksessa heti suoritettava kaupunginkassaan.

Kaupunginvaltuuston valmisteluvaliokunta huomautti, että sellaisen tontin myyminen tai rakennettavaksi luovuttaminen, joka, kuten tässä kyseessä oleva, sijaitsi tasoitamattoman kadun varrella ja jota varten aiottu yleinen laskujohto ei ollut teetetty, oli ristiriidassa rakennusjärjestyksen määräysten kanssa. Asiaa esiteltäessä kaupunginvaltuusto valiokunnan ehdotuksen mukaisesti päätti ¹⁾

antaa kaupungin yleisten töiden hallituksen toimeksi laatia ehdotuksen korttelia n:o 479 koskevaksi kaupungin asemakaavan muutokseksi kaupungin asemakaava-arkkitehdin laatiman suunnitelman mukaisesti sekä hankkia muutokselle vahvistuksen; sekä

varata korttelissa n:o 479 b sijaitsevan tontin n:o 4 hakijan mainitsemaan tarkoitukseen, kunnes tontti voitiin myydä hakijalle, ollen hakijan asiana aikanaan tehdä uusi anomus puheenaolevassa tarkoituksessa.

Paikan luovuttaminen runoilija Z. Topeliuksen muistopatsasta varten. Runoilija Z. Topeliukselle pystytettäväksi aiotun muistopatsaan sijoittamista koskevaa kysymystä valmistelevaan asetettu ²⁾ komitea jätti valtuustolle toukokuun 31 p:nä päivätyn mietinnön ³⁾ ja esitti siinä pääasiassa seuraavaa:

Vastaiselle Topeliuksen muistopatsaalle sopivina paikkoina olivat osin Svenska litteratursällskapet i Finland nimisen seuran asettama komitea, osin kunnalliset viranomaiset ehdottaneet seuraavia: Kolmikulman puistikkoa;

¹⁾ Valt. pöytäk. 17 p. jouluk. 25 §. — ²⁾ Ks. 1923 vuod. kert. siv. 165. — ³⁾ Valt. pain. asiakirj. n:o 11.

Teatteriesplanadia; Korkeavuoren- ja Ratakatujen kulmauksessa sijaitsevaa n. s. Koulutoria; sekä Kaisaniemen-, Unionin- ja Puutarhakatujen välillä sijaitsevaa Kaisaniemen puistosta katkaistua osaa. Sanomalehdissä oli sitäpaitsi esiintynyt ehdotus muistomerkin pystyttämiseksi Vanhan kirkon puistikkuun, minkä lisäksi kaupunginvaltuuston komiteassa oli sopivina paikkoina mainittu Kaisaniemen puisto, Katajanokan puistikko sekä eräs Kaivopuistossa, viistoon vastapäätä Kaivohuonetta sijaitseva paikka. Se seikka, että esillä olevassa asiassa oli esiintynyt niin monta eri mieltä, osoitti puolestaan, ettei millään paikalla kaupungissa ollut sellaisia kaikinpuolisia etuja, että se olisi aivan luonnollinen tarkoitukseen. Eräitä paikkoja voi muistopatsaan aatetta silmällä pitäen katsoa sopiviksi, ne kun enemmän tai vähemmän liittyivät johonkin runoilijan toiminnan tai henkilöllisyyden puoleen, toisilla taas oli luonnon muodostama tai rakennustaiteellinen tausta tai ympäristö, joka sallisi muistopatsaan taiteellisesti suuremmassa määrässä päästä oikeuksiinsa.

Sittenkuin eri ehdotuksista oli keskusteltu, päätti komitea empimättä hylätä ne, jotka koskivat muistopatsaan pystyttämistä Kolmikulman puistikkuun sekä Kaisaniemen-, Unionin- ja Puutarhakatujen välillä sijaitsevaan Kaisaniemen puistosta katkaistuun osaan. Katajanokan puistikolla sekä Kaivopuistosta ehdotetulla paikalla katsottiin molemmilla taiteelliselta kannalta olevan huomattavia edellytyksiä esiintymään veistokuvateoksen kehyksenä, mutta katsottiin niiden sijaitsevan liiaksi syrjässä. Vanhan kirkon puistikko oli hautausmaa ja sellaisena huonosti sopiva esillä olevaan tarkoitukseen, ja Koulutoria, jolla aikaisemmin oli komiteassa useita jyrkkiä puoltajia m. m. sen nojalla, että se sijaitisi useiden suurten koulujen läheisyydessä, ei sittemmin hyväksytty, koska kaupunginvaltuusto oli päättänyt raitiotien vedettäväksi läheltä muistopatsaalle aiottua paikkaa. Komitealla oli lopulta valittavanaan joko Teatteriesplanadi tai Kaisaniemen puisto. Ennen valinnan suorittamista näiden välillä päätti komitea antaa kaupunginasemakaava-arkkitehti Brunilan toimeksi koettaa Kaisaniemestä etsiä paikkoja, jotka voitaisiin pitää sopivina veistokuvateosten pystyttämiseen ja laatia komitealle suunnitelman puiston järjestämiseksi huomioon ottamalla mahdollisuudet tässä kohden. Tämän johdosta laati kaupunginasemakaava-arkkitehti luonnoksen ¹⁾, johon hän oli merkinnyt kolme paikkaa isommille tahi pienemmille muistomerkeille sopivina. Näistä paikoista sijaitisi läntisin kappaleen matkaa pohjoispuolella sitä paikkaa, missä Kaisaniemenkadulta puistoon johtava tie sivuutti n. s. joutsenlammikon, joka luonnoksessa oli ajateltu hiukan uudestijärjestellyksi; molemmat muut sijaitisivat idempänä, niinkään saman tien pohjoispuolella. Muistopatsaan ei näillä jälkimmäisillä paikoilla tarvinnut aiheuttaa huomattavaa uudestijärjestelyä, kun sitä vastoin ensinmainitulla paikalla verraten laajaperäiset järjestelytyöt kävisivät tarpeellisiksi, jolloin m. m. sikäläinen Paciuksen rintakuva olisi muutettava toiseen paikkaan puistossa.

Tämän jälkeen toimitetussa lopullisessa äänestyksessä havaittiin, että komitean enemmistö antoi etusijan jollekin Kaisaniemen paikalle, jota vastoin sen vähemmistö, jonka muodostivat professori G. Castrén ja kuvanveistäjä V. Jansson, puolsi jotakin Teatteriesplanadin paikkaa.

Teatteriesplanadin puolesta puhui vähemmistön käsityksen mukaan ensinnäkin, että se oli osa sitä vanhaa Helsinkiä, joka luonnollisesti tuli mieleen Topeliusta ajatellessa, ja että oli erittäin sopivaa, että hänen muistopatsaansa pystytettiin teatterirakennuksen läheisyyteen, hän kun on maamme harvoja näytelmäkirjoittajia ja muutoinkin on osoittanut erikoista teatteri-

¹⁾ Valt. pain. asiakirj. n:o 11 liite X.

harrastusta. Teatteriesplanadissa olisi mahdollisen järjestelyn ja supistamisen jälkeenkin täysin sopiva ja riittävä paikka muistopatsaalle, joka vaikeudetta voitaisiin sijoittaa niin, ettei minkäänlaista kilpailua Runebergin patsaan kanssa syntyisi. Lähin rakennustaiteellinen ympäristö oli myös oivallinen, eikä mainittavia muutoksia esplanadiin tarvinnut muistopatsaan vuoksi tehdä. Kaisanientä vastaan vähemmistö mainitsi, ettei nykyisellä puistolla ollut mitään muuta yhteistä Topeliuksen aikaisen Kaisaniemen kanssa kuin nimi. Kun muistopatsaan pystyttämisen johdosta lähinnä kysymyksessä olevaan paikkaan Kaisaniemessä kävisi välttämättömäksi siirtää Paciuksen rintakuva, tietäisi tämä samalla kunnioituksen puutetta hänen muistoaan ja ylipäättään historiallisia perinnäistapoja kohtaan. Lopuksi täytyi taiteilijalle olla paljon vaikeampaa luoda muistopatsas toistaiseksi olematonta ympäristöä varten, joka vasta jonkin tai joidenkin vuosikymmenien kuluttua saisi lopullisen luonteensa, kuin ympäristöä varten, joka jo on kaikissa pääkohdisaan valmis, niinkuin oli Teatteriesplanadin laita.

Komitean enemmistö taas piti Teatteriesplanadia liian levottomana soveltuakseen Topeliuksen muistopatsaan paikaksi. Rauhallisuutta ei häirinnyt täällä ainoastaan ympäröiväin katujen meluava ajoliikenne, joka epäilemättä, erittäin mikäli Länsisatamasta tulevaa kuorma-autoliikennettä koski, oli vuosi vuodelta lisääntyvä, vaan myös se, että esplanadista oli yhä enemmän tullut eritoten iltaisin sangen yleinen kävelypaikka, jolle verraten epähienostuneet seurustelutavat antoivat leiman. Paikka oli myös niin lähellä Runebergin patsasta, että molempain muistopatsaiden välisiä vertailuja tahtomattakin tehtäisiin ja helposti heräisi ajatus, että Topelius oli sijoitettu Runebergin taakse; ylipäättään näytti huonosti sopivalta kuvanveistoteoksista niin köyhässä kaupungissa kuin Helsingissä sijoittaa kolme sellaista Ruotsalaisen teatterin ja Kauppatorin väliselle lyhyelle matkalle. Tähän tuli lisäksi, että Teatteriesplanadi pinta-alansa suunnitellun supistuksen jälkeen tulisi näyttämään paljon vähemmän lehtevältä kuin nykyään, olipa pelättävissä, että se oli kokonaan menettävä tähän asti osittain säilyttämänsä idyllisen luonteen, sinne sijoitetun Topeliuksen muistopatsaan korvaamattomaksi vahingoksi. Katuelämältä rauhoitettuja ja Topeliuksen lempeän luonteen kanssa hyvin sopusoinnussa olevia, mutta kuitenkin suuren yleisön suosimia paikkoja oli sitä vastoin monin paikoin Kaisaniemessä. Sekä kesäisin että talvisin oli puisto sitä paitsi kaikenikäisten lasten mieluinen leikki- ja urheilupaikka, ja sen etelärajalla oli kolme suurta koulua. Runoilijan henkilöllisyyden ja eritoten lasten ystävän Topeliuksen kanssa oli puistolla siten mitä ilmeisimmät, aatteellista laatua olevat kosketuskohdat. Kaisaniemellä oli sen ohella kyllin keskeinen asema, mikä oli vieläkin paremmin esiintyvä, kun puiston halki Eläintarhaan suunniteltu liikenneväylä oli ehtinyt toteutua.

Kun vastaiselle muistomerkillä voi olla ainoastaan eduksi, että kuvanveistäjät vapaasti saivat tehdä valintansa puistossa tarjoutuvien useain eri paikkain kesken, ei kuitenkaan näyttänyt sopivalta edeltäpäin määrätä muistopatsaan paikkaa siellä.

Näistä enemmistön esittämistä syistä komitea oli sitä mieltä, että Topeliuksen muistopatsas oli sijoitettava johonkin kaupungin asemakaava-arkkitehdin laatimaan luonnokseen A-, B- ja C-kirjaimilla merkittyyn paikkaan. Komitea arveli tällöin samalla, että Paciuksen rintakuva, joka, nyt käsillä olevan asian ratkaisusta riippumatta joka tapauksessa oli muutettava nykyisestä paikastaan, olisi sijoitettava jompaankumpaan niistä paikoista, joita ei käytetty Topeliuksen muistopatsasta varten.

Edellytyksenä asian ratkaisulle komitean ehdottamaan suuntaan oli, että kaupunginvaltuusto lähivuosina asetti riittävät varat käytettäväksi Kaisaniemen järjestelytöiden joutuisaa jatkamista varten. Sen ohessa oli tietenkin välttämätöntä, että näissä töissä otettiin huomioon mahdollisuus, että muistopatsas voitiin sijoittaa johonkin puheenalaisista kolmesta paikasta.

Mitä lopuksi tuli Ruotsalaisen kirjallisuuden seuran anomukseen, että kaupunki kustantaisi Topeliuksen muistopatsasta varten tarpeelliset perustustasoitus- ja tasoitustyöt, esitti komitea, että kaupunginvaltuusto myöntyisi anomukseen.

Asiaa lopullisesti esiteltäessä kaupunginvaltuusto päätti ¹⁾ hylätä anomuksen paikan luovuttamisesta runoilija Z. Topeliuksen muistopatsaalle Teatteriesplanadista, mutta lausui samalla kaupungin suostuvan, siinä tapauksessa että muistopatsas valtuuston osoituksen mukaan vastedes pystytettiin kaupunkiin, kustantamaan tätä varten tarpeelliset perustus- ja tasoitustyöt.

Proomujen y. m. valtion omaisuuden poistaminen Katajanokalla. Satamahallitus ilmoitti, että Katajanokan sotasatama-alueen ja upseerikasinon välisellä alueella sodan ajoista asti oli ollut vartiokojuja, puhelinpylväitä ja vedessä rannan edustalla pohjaan vajonneita proomuja, jotka kaikki kuuluivat valtiolle, sekä että satamaviranomaiset useita kertoja olivat kääntyneet merenkulkuhallituksen puoleen anoen proomujen poistamista, ilman että tästä kuitentakaan oli ollut tarkoitettua tulosta, viime mainittu hallitus kun oli ainoastaan ilmoittanut, että proomut aikanaan luovutettaisiin Venäjän hallitukselle. Koska kuitenkin edellä luetellut esineet, joiden pitämiseen tällä paikalla ei ollut asianmukaista lupaa, osin estivät satamahallitusta käyttämästä aluetta kaupungin tarpeisiin, osin rumensivat sitä, esitti satamahallitus, että kaupunginvaltuusto valtioneuvostolta tai asianomaiselta viranomaiselta anois puheenaolevain esineiden poistamista ensi tilassa. Asiaa esiteltäessä kaupunginvaltuusto päätti ²⁾ antaa rahatoimikamarin tehtäväksi ryhtyä asian vaatimiin toimenpiteisiin.

Satamatyöläisten asuntolaivan sijoittaminen kaupungin satamaan. Sittenkuin merikapteeni V. Sundman oli rahatoimikamarilta anonut lupaa saada sijoittaa kaupungin satamaan n. 100 miehelle sekä heidän esimiehilleen tarkoitettua n. s. asuntolaivan, johon tarkoitukseen anomuksen tekijä oli ostanut Lauri-nimisen moottorialuksen, mutta rahatoimikamari oli evännyt anomuksen ja ainoastaan oikeuttanut herra Sundmanin aluksessa avaamaan kokki- ja stuerttikoulun, oli herra Sundman anonut kaupunginvaltuustolta, että valtuusto kumoten kamarin edellämainitun päätöksen oikeuttaisi hänet ylläpitämään mainitun laatuista satama-asuntolaia ja sen yhteydessä ylläpitettävää koulua. Koska rahatoimikamarilla oli päätösvalta puheenaolevassa asiassa, jätti ³⁾ kaupunginvaltuusto anomuksen huomioon ottamatta.

Siirtolapuutarhan perustaminen Kumtähteen. Sittenkuin rahatoimikamari oli tehnyt esityksen siirtolapuutarhan perustamisesta Kumtähteen ja kaupunginvaltuusto vuoden 1924 menosääntöön oli merkinnyt ⁴⁾ 400,000 markan suuruisen määrärahan tähän tarkoitukseen, otti valtuusto kysymyksen yksityiskohtaisesti harkittavakseen. Käsittelyn pohjana oli kamarin asiasta antama mietintö ⁵⁾ sekä valmisteluvaliokunnan siitä antama lausunto, jossa valio-

¹⁾ Valt. pöytäk. 11 p. kesäk. 10 § ja 10 p. syysk. 4 §. — ²⁾ S:n 17 p. jouluk. 19 §. ³⁾ S:n 17 p. jouluk. 28 §. — ⁴⁾ Ks. 1923 vuod. kert. siv. 34. — ⁵⁾ S:n siv. 33 sekä valt. pain. asiakirj. n:o 27 vuodelta 1923.

kunta kamarin mielipiteestä siinä kohden poiketen esitti kantanaan, ettei vuokraajaa olisi vuokrasopimuksessa oikeutettava vapaasti luovuttamaan vuokraoikeutta toiselle henkilölle; että kysymystä vuokraoikeuden järjestelystä määrääjän kuluttua sekä vuokraajalle suoritetuista parannuksista annettavasta korvauksesta olisi tarkemmin harkittava; että siirtolapuutarhan hallinto olisi uskottava sosialilautakunnan alaiselle jaostolle; että oikeusriitain käsittely olisi lykättävä pysyväiseen sovintolautakuntaan; sekä että Kumtähden ja Greijuksen puutarhapalstoja varten olisi asetettava yhteinen neuvoja. Kaupunginvaltuusto päätti ¹⁾ ennen asian lopullista ratkaisua palauttaa sen rahatoimikamariin, jonka tuli huomioon ottaen valmisteluvaliokunnan esittämät näkökohdat laatia uusi ehdotus.

Saamansa tehtävän mukaisesti kamari hankittuaan asiasta sosialilautakunnan lausunnon lähetti uuden ehdotuksen Kumtähden siirtolapuutarhapalstain vuokrasopimuksiksi.

Asiaa lopullisesti esiteltäessä kaupunginvaltuusto päätti ²⁾

vahvistaa edellämainitun Kumtähden siirtolapuutarhapalstain vuokrasopimuskaavake-ehdotuksen erinäisin valmisteluvaliokunnan tekemin muutoksin ja lisäyksin ³⁾;

jättää Kumtähden siirtolapuutarhan lähimmän valvonnan ja hallinnon sosialilautakunnan johtosäännön mukaisesti asetetulle jaostolle, jolle myöskin oli uskottava kaupungin muiden siirtolapuutarhain ylivalvonta;

kehoittaa sosialilautakuntaa antamaan ehdotuksen mainitun jaoston johtosäännöksi; samoinkuin

merkitä vuoden 1925 menosääntöön 9,000 markalla korotetun määrärahan sosialilautakunnan neuvontatoimintaa varten.

Eräiden Vallilan ja Pakaan tonttien vuokraaminen. Vallilan ja Pakaan kortteleissa n:oissa 530, 531, 533, 555—559, 582—585 ja 589 sijaitseville puutaloja varten tarkoitetuille tonteille oli kaupunginvaltuusto erinäisillä päätöksillä vahvistanut luovutus- ja rakennusehdot ja rakennustavan, jota vastoin samojen alueiden kivitaloille varattuihin kortteleihin ja tontteihin nähden ei ollut olemassa vastaavia määräyksiä. Tämän johdosta rahatoimikamari kehoitti kaupungin yleisten töiden hallitusta yksissä neuvoin sosialilautakunnan kanssa laatimaan ehdotuksen näiden tonttien vuokraehdoiksi tai, jos hallitus katsoi, että tontit niille ehdotettuun kalliimpaan rakennustapaan katsoen mieluummin oli myytävä, tästä mahdollisesti aiheutuviksi toimenpiteiksi.

Edellämainittujen tonttien luovutusehtoihin nähden oli esiintynyt sängen erilaisia mielipiteitä. Kaupungin yleisten töiden hallitus oli näet ollut sitä mieltä, että tontit oli myytävä ja alueen kaupunginasemakaava ensi tilassa vahvistettava, kun taas sosialilautakunta oli kannattanut vuokrallaentoa tonttien sopivimpana luovutusmuotona. Rahatoimikamarissa lausuttiin tosin se käsitys, että rakennustoiminta todennäköisesti muodostuisi vilkkaammaksi, jos tontit voitaisiin luovuttaa täysin omistusoikeuksin tai hallituksen ehdottamalla tavalla antaa vuokralle oikeuttamalla vuokraaja kohta kun alue oli otettu vahvistettuun kaupunginasemakaavaan, silloin toimitettavasta arviosta lunastamaan tonttinsa, mutta kamari piti kuitenkin sopivampana, että ne annettaisiin vuokralle, koska tämä luovutusmuoto teki kaupungille mahdolliseksi käyttää hyväkseen vastedes tapahtuvaa tontinarvon nousua eikä mikään estänyt kaupunginvaltuustoa myöntämästä vuokraajalle lunastus-

¹⁾ Valt. pöytäk. 13 p. helmik. 21 §.—²⁾ S:n 10 p. syysk. 32 §.—³⁾ Ks. kunn. asetuskok. siv. 77.

oikeutta. Vuokrakauden tuli kamarin mielestä olla niin pitkä, että rakennuksiin sidottu pääoma ennen sen päättymistä sopivasti ehdittiin kuolettaa. Kaupungin yleisten töiden hallitus oli ehdottanut 60 vuotta ja sosialilautakunta 100 vuotta, kun taas kamari oli sitä mieltä, että kohtuullinen ja verraten edullinenkin kuoletus pitäisi ehtiä toimittaa, jos lähiaikoina luovutettavien tonttien vuokrakausi menisi umpeen vuoden 1999 päättyessä. Mutta koska olisi tärkeätä, että mahdollisimman lukuisain tonttien vuokrakausi päättyisi samanaikaisesti ja jos yllämainittu ajankohta kerta kaikkiaan määrättäisiin, myöhemmin vuokratut tontit mahdollisesti saisivat liian lyhyen vuokrakauden, kamari katsoi mahdolliseksi, että se voitaisiin oikeuttaa poikkeustapauksissa ulottamaan vuokrakausi vuoden 2009 loppuun.

Mitä vuokramaksujen suuruuteen tuli, oli kamari sitä mieltä, että se huomioon ottaen rahan arvon vaihtelut, eri tonttien aseman ja perustusolojen erilaisuudet sekä tonttien erilaiset käyttömahdollisuudet oli määrättävä joka kerta erikseen, jolloin laskelmain pohjaksi oli pantava luovutusaikana käytännössä olevalla tavalla laskettu tonttiarvo. Sosialilautakunta oli ehdottanut, että vuokramaksua joka tapauksessa suoritettaisiin koko vuokrakausi kohoavan asteikon mukaan, mutta tätä tapaa rahatoimikamari ei voinut kannattaa, koska voitiin ajatella syntyvän tapauksia, joissa yhtäläinen maksu joka vuodelta kenties olisi suositeltavampi. Useimmissa tapauksissa olisi kuitenkin sopivinta vahvistaa vuokramaksu määräsommaksi, joka kohoaisi jokaisen vuokrakaudesta kuluneen kymmenvuotijakson päätyttyä. Sen lisäksi kamari katsoi tarpeelliseksi panna vuokrasopimuksiin määräyksiä Suomen rahan arvon mahdollisten tuntuvien muutosten varalta. Mitä tuli vuokramaksujen suuruutta koskevaan kysymykseen, anoi kamari, että se oikeutettaisiin sosialilautakunnan kanssa neuvoteltuaan jokaisessa eri tapauksessa vahvistamaan maksumäärät, jolloin kamari mainittavien erimielisyyksien syntyessä olisi velvollinen jättämään asian kaupunginvaltuuston ratkaistavaksi.

Socialilautakunnan lausumaan mielipiteeseen, että kaupunginvaltuuston tuli pidättää itselleen oikeus vahvistaa puheenaoleville tonteille teetettävien rakennusten julkisivukaaviot ja siis myös niiden kerrosluku, rahatoimikamari ei voinut yhtyä, vaan katsoi, että tämä määräysvalta oli uskottava julkisivupiirustusten tarkastustoimikunnalle, johon jäseninä kuuluivat kaupunginasemakaava-arkkitehti, kaupunginarkkitehti ja rakennustarkastaja sekä kaksi kaupunginvaltuuston valitsemaa jäsentä, joten oli täydet takeet siitä, että toimikunta turvaavalla tavalla ottaisi huomioon myös sosialilautakunnan mainitsemat asuntopoliittiset y. m. seikat.

Kaupunginasemakaava-arkkitehdin esittämää ja kaupungin yleisten töiden hallituksen kannattamaa ehdotusta, että yllämainituissa Vallilan ja Käpylän kortteleissa sovellettaisiin n. s. sisäisten rakennusrajain järjestelmää, rahatoimikamari puolsi katsoen tämän järjestelmän tuottavan suuria etuja terveydellisessä suhteessa.

Täysin yhtyen rahatoimikamarin asiasta antamaan ehdotukseen kaupunginvaltuusto päätti ¹⁾

että kortteleissa n:oissa 530, 533, 535, 539—554, 557 ja 582 Käpylän Pakaankadun varrella sijaitsevat kivitaloille varatut tontit oli luovutettava vuokralle, jolloin vuokrakausi rahatoimikamarin harkinnan mukaan oli päättyvä joko joulukuun 31 p:nä 1999 tai joulukuun 31 p:nä 2009;

¹⁾ Valt. pöytäk. 11 p. kesäk. 46 §; ks. myös kunnall. asetuskok. siv. 73.

että jokaisen tontin vuokramaksu oli erikseen määrättävä;
oikeuttaa rahatoimikamarin sosialilautakuntaa kuultuaan määräämään tämän maksun;

että, jos mainittavia erimielisyyksiä syntyi maksun suuruudesta, asia oli alistettava valtuuston ratkaistavaksi;

että vuokrasopimukseen Suomen rahan arvossa mahdollisesti tapahtuvien tuntuvien muutosten varalta oli otettava seuraava määräys: »Jos Suomen rahan arvossa, laskettuna siten, että 1 paperimarkka, jossa rahalajissa vuokramaksut on tarkoitettu suoritettaviksi, vastaa $\frac{1}{8}$ markkaa kullassa, sattuu muutoksia, jotka lisäävät tai vähentävät paperimarkan arvoa verrattuna kultamarkkaan vähintään 20 %, on sekä kaupungilla että vuokraajalla oikeus vaatia vuokramaksujen tarkistamista. Ellei asianosaisten kesken voida sopia rahan arvosta, määrää sen Suomen pankki;» sekä

että kaupunginvaltuuston vuonna 1921 vahvistamia ¹⁾ Käpylän tonttien vuokraehtoja soveltuvilta osilta oli noudatettava edellämäinittuja tontteja vuokralle annettaessa.

Hermannin I:n asuntotonttien luovutushdot. Hyväksyessään ²⁾ ehdotuksen Hermannin I:n asuntokorttelien n:o:jen 649—659 ja 664 sekä tehdaskorttelien n:o:jen 660—663 jaoituskaavaksi kaupunginvaltuusto samalla antoi ²⁾ rahatoimikamarin toimeksi hyvissä ajoin ennen tammikuun 1 p:ä 1925 jättää valtuustolle ehdotuksen mainitulla alueella sijaitsevien tonttien ja korttelien luovutusehdoiksi. Kun kamari sittemmin otti kysymyksen käsiteltäväkseen, oli sillä käytettävänä kaksitoista asiasta annettua lausuntoa, joista toinen oli laatinut sosialilautakunta ja toisen kaupunginasemakaava-arkkitehti ja kaupungingeodeetti yhteisesti; kaupungin yleisten töiden hallitus oli ilmoittanut kaikin puolin yhtyvänsä viimeainittuun lausuntoon.

Siihen nähden, miten puheenaoleva järjestely olisi suoritettava, molemmat ehdotukset poikkesivat suuresti toisistaan. Hallituksen ehdotuksessa ehdotettiin 25 vuoden ylimenoaikaa, ennenkuin uuden jaoituskaavan edellyttämä yksinomainen kivitatorakennustapa määrättäisiin pakolliseksi ja jonka kuluessa saisi rakentaa uusiakin puutaloja, minkä ohessa tontinhaltijoille mainitun ehdotuksen mukaisesti oli varattava oikeus heidän vuokra-alueitaan vastaavien uusien tonttien lunastamiseen, mikäli ne oli otettu vahvistettuun jaoituskaavaan ja muussa tapauksessa vuokrakauden pitennykseen. Sosialilautakunta taas piti pitkää vuokra-aikaa riittävänä edellytyksenä vastaiselle kivitatoruotannolle eikä niin ollen kannattanut lunastusoikeuden myöntämistä tontinhaltijoille. Nämä periaatteelliset kannan eroavaisuudet olivat myös aiheuttaneet ne sangen erilaiset vuokramäärät, joita molemmat lausunnon antajat lausuntoihinsa liitetyissä monipuolisesti perustelluissa vuokramaksujen järjestelyehdotuksissa kannattivat. Rahatoimikamari yhtyi pääasiassa sosialilautakunnan kirjelmässä esitettyihin mielipiteisiin, joista tässä lyhyesti tehtäköön selkoa.

Lautakunta huomautti, että uusi jaoituskaava tultuaan vahvistetuksi oli toteutettava mahdollisimman läheisessä tulevaisuudessa. Hermannin I oli vanha, järjestämätön esikaupunkialue, jonka monet rakennukset sekä ulkomuodoltaan että terveydellisessä suhteessa olivat ala-arvoiset. Läheisen Vallilan kaikki tontit tulisivat ilmeisesti muutaman vuoden kuluttua olemaan rakennetut ja Hermannin alueen itäpuolelle suunnitellut varasto- ja teollisuustontit joutuisivat vähitellen käytäntöön, minkä johdosta kävisi vält-

¹⁾ Ks. 1921 vuod. kert. siv. 33. — ²⁾ Ks. tätä kert. siv. 7.

tämättömäksi voimaperäisemmin käyttää puheenaolevaa aluetta ja siis luovuttaa se kivitallorakennuksia varten, kuten edellämainitussa uudessa jaoituskaavassa edellytettiin. Missään tapauksessa ei vuokraajaa olisi oikeutettava, kuten kaupungin yleisten töiden hallitus oli ehdottanut, rakentamaan uusia puutaloja tai lisärakennuksia vuokratonteilleen. Vuokraajain etuja silmällä pitäen ja koska olisi vaikeata pakottaa heidät heti voimassa olevassa sopimuksessa vahvistetun vuokrakauden päätyttyä siirtämään pois rakennuksensa tai ryhtymään usein mainitun jaoituskaavan edellyttämään uutisrakennustoimintaan, olisi asianomaiset oikeutettava määrätyn väliajan kuluessa joko pitämään vanhat rakennuksensa tontilla tai myös säädettyssä järjestyksessä rakennuttamaan sille kivitaloja.

Tarkastaessa uutta asemakaavaa huomasii, että tonttijaoitus mikäli mahdollista oli toimeenpantu siten, että vuokra-alueilla sijaitsevat päärakennukset saivat jäädä paikoilleen. Näissä tapauksissa sosialilautakunta katsoi, että asianomaisille vuokraajille oli joko myönnettävä vuokrakauden pitennystä uudestijärjestelystä mahdollisesti johtuvin vuokraehtojen muutoksin tai olisi heidän kanssaan tehtävä uudet sopimukset ja että itsekukin vuokraaja saisi valita näiden vaihtoehtojen välillä, sittenkuin niiden molempien vuokraehdot oli vahvistettu.

Vanhoja vuokrasopimuksia uudistettaessa olisi otettava huomioon, ettei kaikkien tonttien vuokrakautta voitu määrätä samanpituisiksi. Mitä huomomassa kunnossa rakennukset olivat, sitä lyhyempi vuokranpitennys voitiin tontille myöntää. Toinen vaikuttava tekijä oli vuokraoikeuteen ja rakennuksiin kiinnitettyjen lainain määrä. Tosin olisi ollut tontinomistajain asia järjestää taloutensa niin, etteivät taloja vuokrakauden päättyessä enää rasittaneet mitkään kiinnityslainat, minkä vuoksi kaupunki ei ollut suorastaan velvollinen ottamaan huomioon vuokraajan ja lainanantajan etuja tässä kohden, mutta lautakunta oli kuitenkin sitä mieltä, että vallitsevien vaikeiden rahaolojen vuoksi olisi paikallaan koettaa järjestää niiden vuokraajain vuokrakausi, jotka olivat laiminlyöneet raha-asiansa hoidon, siten, että maksamatta jääneet lainat ehdittiin kuolettaa. Vuokrakauden pituutta määrättäessä oli otettava huomioon myöskin tontin asema. Edullisesti sijaitsevalla, erikoisen hyvin uutisrakennustoimintaan soveltuvalla tontilla ei liian pitkäaikaisella vuokrasopimuksella olisi estettävä tällaisen toiminnan syntymistä. Myönnettävän vuokranpitennyksen äärimmäiseksi rajaksi lautakunta ehdotti vuotta 1941, jolloin viimeinen nyt voimassa oleva Hermannin I:n tontin vuokrasopimus päättyi.

Tontinvuokriin nähden sinä aikana, joksi pitennetty vuokraoikeus oli myönnetty, lautakunta piti tarkoituksenmukaisimpana ottaa laskuperusteeksi tonteilla olevien huoneiden lukumäärän ja ehdotti, että It. Viertotien varrella sijaitsevien tonttien vuokramaksu olisi määrättävä 250 markaksi ja muiden 200 markaksi huonetta ja vuotta kohden, minkä lisäksi tonteille, joiden rakennuksiin oli sijoitettu myymälähuoneistoja, olisi määrättävä 300 markan lisävuokra myymälää kohden vuodessa. Nämä vuokramaksut kasvaisivat jokaisen 5-vuoliskauden päätyttyä 25 %:lla. Ehdotetut määrät olivat jonkin verran korkeammat kuin miksi vuokrat uusia tontteja luovutettaessa yleensä vahvistettiin, ja oli lautakunnalla tällöin ollut päämääränään tehdä pitennetyt vuokrasopimukset vuokraajille jonkin verran epäedullisemmiksi kuin uudet sopimukset, edellyttäen että viimeainitut laadittiin suunnilleen Vallilan kivitallontontteihin nähden voimassa olevien ehtojen mukaisesti, mistä taas olisi seurauksena, että vuokraajat olisivat haluk-

kaammat ryhtymään uutisrakennustoimintaan uusien vuokrasopimusten perusteella. Myöskin tonttien suhteellinen laajuus teki suuremman vuokramaksun välttämättömäksi.

Tontinhaltija olisi oikeutettu milloin tahansa pitennetyn vuokrakauden kestäessä tekemään uuden vuokrasopimuksen niiden luovutusehtojen mukaisesti, jotka oli aikomus vahvistaa kaikille niille Hermanni I:n tonteille, joille uuden jaoituskaavan mukaan rakennettaisiin kivitaloja. Koska oli vaikeata edeltäkäsikin yksityiskohtaisesti määrätä tontinvuokran määrää uuden vuokrasopimuksen mukaan ja vuokraajalle toisaalta oli tärkeätä tietää, millä ehdoilla hänellä oli tilaisuus tehdä uusi tonttiaan koskeva vuokrasopimus, katsoi lautakunta, että tämä maksu oli periaatteellisesti määrättävä tontille rakennettavan huoneluvun mukaan ja sovelluttaen samaa laskemistapaa kuin Vallilan kivitalotonttien tontinvuokria määriteltäessä.

Rahatoimikamari piti sopivimpana, että vuokramaksujen lopullinen vahvistaminen jäisi kamarin asiaksi, kun taas kaupunginvaltuusto vahvistaisi sosialilautakunnan ehdottamat laskuperusteet. Edelleen rahatoimikamari halusi ehdottaa, että Osakeyhtiö Kansankodille luovutettaisiin vuokravapaasti korttelissa n:o 652 sijaitsevat uudet tontit n:ot 22 ja 85 vuoden 1941 loppuun, mihin saakka yhtiöllä tätä nykyä oli vuokravapaasti hallussaan entinen korttelin n:o 8 tontti n:o 87 ehdoin, että yhtiö käytti tontteja, kuten tähänkin saakka, yleishyödylliseen tarkoitukseen ja että uusi tontti n:o 87, jolla ei ollut mitään rakennuksia, luovutettiin kaupungille takaisin.

Vihdoin ei rahatoimikamari voinut puoltaa sosialilautakunnan tekemää ja kaupungin yleisten töiden hallituksen kannattamaa ehdotusta, että tontit n:o 32 korttelissa n:o 653, n:o 13 korttelissa n:o 654 sekä n:ot 6, 4 ja 9 korttelissa n:o 658 vuokrattaisiin yhteisesti määrääjäksi ja vapaalla siirto-oikeudella. Tällainen yhteinen vuokraoikeus voisi olla esteenä yhden osavuokraajan mahdollisesti suunnittelevalle uutisrakennukselle sekä myöskin aiheuttaa sekaannusta tonteilla löytyvien rakennusten omistusoikeudessa. Nämä haitat olivat tuskin poistettavissa muulla tavoin kuin että kysymyksessä olevat tontti luovutettiin esimerkiksi vain 6 kuukauden irtisanomisajalla ilman siirto-oikeutta, mutta muuten samoin ehdoin kuin muutkin Hermannin tontit oli ehdotettu luovutettaviksi. Täten tosin asianomaisten tonttien nykyiset haltijat joutuisivat epäedullisempaan asemaan kuin missä Hermannin muitten tonttien vuokraajat tulisivat olemaan, mutta tämä voitaisiin ainakin osittain korvata siten, ettei heidän vuokriansa tultaisi korottamaan kuten muitten aina 5 vuoden päästä.

Tehdaskorttelien n:ojen 660—663 luovutusehtoja koskevaa kysymystä ei tällä kertaa oltu otettu käsiteltäväksi.

Valmisteluvaliokunta, joka oli harkinnut kaikkia edellämainittuja lausuntoja, oli puolestaan tullut siihen käsitykseen, että rahatoimikamarin ehdottama vuokraajan oikeuttaminen milloin tahansa vuokrakauden kestäessä tai sen päättymässä siirtymään uuteen vuokrajärjestelmään käytännössä voisi aiheuttaa kaupungille vaikeuksia. Jotkut vuokraajat tulisivat tietenkin käyttämään hyväkseen tätä oikeutta, toiset taas eivät, ja seurauksena olisi, että tontteja samanaikaisesti tultaisiin käyttämään osin puurakennuksia, osin kivitaloja varten. Useimmissa tapauksissa ei tätä vastaan ollut mitään muistuttamista, mutta jaoituskaavan tarkastus osoitti kuitenkin, että mainittuun ehtoon liittyvien kaupungin velvoitusten täyttämisen useihin tontteihin nähden voisi tuottaa kaupungille vaikeuksia, miukä johdosta näiden tonttien vuokraajille ei olisi myönnettävä oikeutta milloin tahansa tehdä uusi

vuokrasopimus. Tontteja, joista tässä oli kysymys, saattoi erottaa kolme ryhmää, nimittäin tontit, joille rakennettavat kivilatot vahvistettujen rakennusrajain mukaan oli sijoitettava nykyään katuna olevalle paikalle; tontit, joiden käyttäminen uuden jaotuskaavan mukaisesti teki välttämättömäksi kadun aukaisemisen semmoisen alueen halki, jota kaupunki toistaiseksi ei voinut käyttää; sekä eräät niistä tonteista, jotka vuokrattaisiin useille henkilöille yhteisesti. Edelleen valiokunta katsoi, että kaupunginvaltuuston tulisi tehdä päätös eräisiin uuden jaotuskaavan soveltamiseen liittyviin yksityisseikkoihin, kuten vuokraajan velvoittamiseen poistamaan siihenastiset rakennuksensa, katualueen aitaamiseen, riita-asiaain ratkaisemiseen y. m. nähden.

Asiaa esiteltäessä kaupunginvaltuusto päätti ¹⁾ täydellisesti yhtyen valmisteluvaliokunnan ehdotukseen,

että asuntokorttelien n:o:jen 649—659 ja 664 tontit, sellaisina kuin ne olivat kaupunginvaltuuston vahvistamassa Hermannin I:n jaotuskaavassa ²⁾, annettaisiin vuokralle noudattamalla allamainittuja määräyksiä:

1) niiden vuokratonttien nykyisille haltijoille, joiden päärakennukset sijaitsevat edellä mainittuun jaotuskaavaan merkityillä tonteilla, on myönnettävä pitennetty hallintaoikeus viimeksi mainittuihin tontteihin sosialilautakunnan laatiman luettelon mukaan ja siinä mainitulla tavalla lasketuista vuokramaksuista, jotka kunkin viisivuotiskauden päättyessä lisääntyvät 25 %:lla rakennuksen vuokrasta, ja on vuokrasopimuksia pitennettäessä vaarinoitettava seuraavia määräyksiä:

a) vuokraajalta evätään oikeus pitennetyin vuokratuuden kuluessa tontille teettää lisää huoneita;

b) jos vuokraajan entiseen vuokratonttiin kuuluvat rakennukset ja laitokset tai niiden osat joutuvat olemaan maalla, joka uudessa jaotuskaavassa on osoitettu kaduksi, tai alempana 2) kohdassa mainitulla tontilla, on ne vuokraajan toimesta ja hänen kustannuksellaan poistettava 6 kuukauden kuluessa kaupungin antamasta määräyksestä;

c) pitennetyin vuokrasopimuksin annetun tontin haltija oikeutetaan milloin tahansa vuokratuuden kestäessä tai sen päättyessä tekemään tässä alempana 2) kohdassa edellytetty vuokrasopimus, joka oikeus kuitenkin ainoastaan eri hakemuksesta ja rahatoimikamarin erityisen päätöksen mukaan myönnetään korttelin n:o 652 tonttien n:o:jen 4, 89 ja 91, korttelin n:o 653 tontin n:o 32, korttelin n:o 654 tontin n:o 13, korttelin n:o 657 tontin n:o 28 sekä korttelin n:o 658 tonttien n:o:jen 1 ja 5 haltijoille ja johon oikeuteen joka tapauksessa liittyy tontinhaltijan velvollisuus rahatoimikamarin kehoituksesta purkaa aikaisemmat rakennuksensa sekä edelleen olla alempana k) kohdassa mainitun määräyksen ja, soveltuvissa tapauksissa, myöskin e) kohdan määräyksen alainen;

d) korttelin n:o 652 tonttien n:o:jen 4, 24 ja 91 sekä korttelin n:o 658 tonttien n:o:jen 1, 3 ja 5 haltijoilta on vaadittava suostumus, että nykyisen Violankadun tai Oihonnankadun alueelle saa rakentaa kivilatoja vahvistetun jaotuskaavan mukaan, ollen he kuitenkin oikeutetut, jos niin tapahtuu, ennen sopimuksen päättymisaikaa rikkomaan sen;

e) korttelin n:o 652 tonttien n:o:jen 4, 24, 89 ja 91, korttelin n:o 658 tonttien n:o:jen 1, 3 ja 5 sekä samassa korttelissa olevain tonttien n:o:jen 6, 4 ja 9 muodostaman ryhmän haltijoita kielletään kaupungin luvatta aitaamasta tai

¹⁾ Valt. pöytäk. 12 p. marrask. 8 §. — ²⁾ Ks. tätä kert. siv. 7.

ottamasta haltuunsa sellaista heidän vuokratontteihinsa luettua maata, joka nykyään on katuna;

f) Osakeyhtiö Kansankodille luovutetaan yleishyödylliseen tarkoitukseen vuokratta 1941 vuoden loppuun korttelin n:o 652 tontit n:ot 22 ja 85 sillä ehdolla, että yhtiö luopuu vuokraoikeudestaan mainitun korttelin tonttiin n:o 87;

g) korttelin n:o 653 tontti n:o 32 luovutetaan korttelin n:o 11 c vanhojen tonttien n:ojen 16 ja 18 haltijoille yhteisellä vuokrasopimuksella toistaiseksi 6 kuukauden irtisanomisajoin sekä oikeudetta tontinhaltijalle kaupunkia kuulematta luovuttaa vuokraoikeutta toiselle, ollen tontin n:o 16 haltijan suoritettava $\frac{1}{3}$ ja tontin n:o 18 haltijan $\frac{2}{3}$ vuokramäärästä;

h) korttelin n:o 654 tontti n:o 13 luovutetaan samoin korttelin n:o 3 b vanhojen tonttien n:ojen 8 ja 13 haltijoille, joista ensinmainittu vastaa $\frac{1}{3}$:a ja jälkimmäinen $\frac{2}{3}$:a vuokramäärästä;

i) korttelin n:o 658 tontit n:ot 6, 4 ja 9 luovutetaan niinkään korttelin n:o 7 a vanhojen tonttien n:ojen 9, 4 ja 6 a haltijoille, joista ensinmainittu vastaa $\frac{1}{5}$:a, toinen $\frac{2}{5}$:a ja kolmas $\frac{2}{5}$:a vuokramäärästä;

j) korttelin n:o 652 tontin n:o 91 ja korttelin n:o 657 tontin n:o 28 haltijoilta evätään oikeus, niin kauan kuin korttelin n:o 11 b vanhaa tonttia n:o 93 koskeva nykyinen vuokrasopimus on voimassa eikä asianomaisten kesken ole toisin sovittu, aidata tai ottaa haltuunsa niitä vuokratonttiensa osia, jotka joutuvat vanhan tontin n:o 93 alueelle;

k) tontinhaltijain on sitouduttava alistamaan tontinjärjestelystä ehkä syntyvät keskinäiset riitansa rahatoimikamarin tutkittaviksi ja ratkaistaviksi, ollen kamarin tontinhaltijoilta vaadittava heitä tässä kohden velvoittavia sitoumuksia; sekä

2) tontit, jotka ovat vailta päärakennuksia, on, sikäli kuin ne nyt ovat käytettäviä tai vastedes tulevat käytettäviksi ja mahdollisuutta on niihin johtaa liikenneväylä, annettava vuokralle soveltamalla kaupunginvaltuuston Vallilan kivitalotontteja varten vahvistamia vuokraehtoja ¹⁾.

Tyytymättöminä kaupunginvaltuuston päätökseen eräät Hermannin I:n vuokraajat anoivat, että heidän asuntoalueilleen määrätyt vuokramaksut vähennettäisiin kaupunginvaltuuston vahvistamia määriä puolta pienemmiksi; että määräys tontinvuokran korottamisesta kunkin viisivuotiskauden kuluttua peruutettaisiin; sekä että kaikki Hermannin I:n alueita koskevat vuokrasopimukset vahvistettaisiin olemaan voimassa vuoteen 1940 tai mieluummin vuoteen 1949 ilman että vuokraaja olisi velvollinen purkamaan tai poistamaan puheenaolevalle alueelle teetettyjä rakennuksia. Sosialilautakunta ja rahatoimikamari ehdottivat esityksen evättäväksi, minkä ohessa kamari huomautti, että se ainoastaan ehdottomasti välttämättömissä tapauksissa oli vaatinut järjestelyn alaisilla alueilla sijaitsevia asuttavia rakennuksia purettavaksi ja poistettavaksi, sekä että samaa menettelyä mikäli mahdollista vastedeskin tultiin noudattamaan. Kaupunginvaltuusto epäsi ²⁾ vuokraajain anomuksen.

Kolmannen linjan tontin n:o 8 vuokraaminen. Lasten työ koti nimisen yhdistyksen anottua kaupunginvaltuustolta XI kaupunginosan korttelissa n:o 306 sijaitsevan Kolmannen linjan tontin n:o 8 pilennettyä maksutonta käyttöoikeutta, päätti ³⁾ kaupunginvaltuusto mainitulle yhdistykselle 20 vuoden ajaksi tammikuun 1 p:stä 1923 lukien vuokratta luovuttaa mainitun tontin käytettäväksi samaan tarkoitukseen kuin aikaisemmin, seuraavin ehdoin:

¹⁾ Ks. tätä kert. siv. 22 ja kunn. asetuskok. siv. 73. — ²⁾ Valt. pöytäk. 17 p. jouluk. 30 §. — ³⁾ S:n 24 p. syysk. 9 §.

että kaupungilla oli oikeus siinä tapauksessa, että tontin sivuitse kulkevan Hämeenkadun itäisen rajaviivan uudestijärjestely kävi tarpeelliseksi, saada yhdistykseltä maksutta siihen tarvittava maa; sekä

ettei tonttia eikä mitään sen osaa saanut käyttää muuhun kuin kaupunginvaltuuston toukokuun 31 p:nä 1892 tekemässä tontin luovutusta koskevassa päätöksessä ¹⁾ mainittuun tarkoitukseen.

Pakaankadun tonttien vuokraaminen. Asunto-osuuskunta Voitto r.l. nimisen osuuskunnan anottua saada vuokrata Pakaankadun tontit n:ot 17 ja 19 asuinrakennuksen teettämiseksi sinne, päätti ²⁾ kaupunginvaltuusto hankittuaan asiasta sosialilautakunnan ja kaupungin yleisten töiden hallituksen lausunnot oikeuttaa rahatoimikamarin vuokraamaan edellä mainitulle osuuskunnalle puheenaolevat tontit, minkä ohessa valtuusto määräsi ²⁾, että vuokrauksen tuli kestää heinäkuun 1 p:stä 1924 joulukuun 31 p:än 1999; että rahatoimikamarin tuli vahvistaa vuokramaksun määrä huomioon ottaen että Suomen valuutan arvon mahdollisten tuntuvien muutosten varalta ryhdyttiin samoihin toimenpiteisiin kuin valtuusto aikaisemmin oli määrännyt ³⁾ eräihin Vallilan ja Pakaan tontteihin nähden sekä että kaupunginvaltuuston antamia viimeainittujen tonttien vuokra- ja rakennusehtoja koskevia määräyksiä soveltuvilta osilta noudatettiin myöskin nyt puheena oleviin Pakaankadun tontteihin nähden.

Vallilan tonttien vuokraaminen. Rahatoimikamari valtuutettiin ⁴⁾ kaupunginvaltuuston aikaisemmin vahvistamin ehdoin ⁵⁾ vuokraamaan Asunto-osakeyhtiö Hauholle eräitä korttelien 542 ja 545 osia sekä Helsingin kaupungin rakennusosakeyhtiö n:o 1 — Helsingfors stads byggnadsaktiebolag n:o 1 nimiselle yhtiölle korttelin n:o 543 tontit n:ot 21—23 ja korttelin n:o 544 tontit n:ot 25—27.

Käpylän tonttien vuokraaminen. Rahatoimikamari valtuutettiin ⁴⁾ Virkamiesasunto-osakeyhtiö Sampsaantie 50 — Tjänstemannabostadsaktiebolaget nimiselle yhtiölle vuokraamaan Käpylän korttelissa n:o 801 sijaitsevat Sampsaantien tontit n:ot 50 ja 52 sekä vahvistamaan mainittujen tonttien vuokraehdot ja vuokramaksu.

Erään Oulunkylän alueen vuokraaminen. Rahatoimikamari valtuutettiin ⁶⁾ vuokraamaan karttaan tarkemmin merkitty, noin 900 m²:n laajuinen, Oulunkylässä sijaitseva alue myllylaitoksen rakentamista varten herra H. Sirénille 25 vuoden ajaksi laskettuna kesäkuun 1 p:stä ehdoin, että vuokraaja oli velvollinen siinä tapauksessa että kaupunki 15 ensimmäisen vuokravuoden kuluttua tarvitsisi koko alueen tai osan siitä, luovuttamaan kaupungille sen tarvitseman maan, jolloin pienempiä osia luovutettaessa vuokramaksua suhteellisesti alennettaisiin. Vuokramaksu määrättiin 2,500 markaksi vuodessa 5 %:n korotuksin kunkin 5-vuotisjakson päätyttyä.

Erään Katajanokan alueen vuokraaminen. Rahatoimikamari valtuutettiin ⁷⁾ vuokraamaan toiminimelle Aktiebolaget Victor Ek osakeyhtiö kahdenkymmenen viiden vuoden ajaksi makasiinitarkoituksiin karttaan tarkemmin merkitty Katajanokan pohjoisrannan korttelin n:o 138 tonttien n:o:jen 3 ja 4 sekä Venäläisen kirkon tontin välinen maa-alue ja samalla vahvistamaan vuotuinen vuokramaksu, joka oli laskettava alueelle rakennettavaksi aiotun makasiinin ylimmän kerroksen pinta-alan mukaan ja oleva 12 markkaa m²:ltä kesäkuun 1 p:n

¹⁾ Ks. julkaisua Berättelse angående Helsingfors stads kommunalförvaltning 1892, siv. 8. — ²⁾ Valt. pöytäk. 11 p. kesäk. 48 §. — ³⁾ Ks. tätä kert. siv. 23. — ⁴⁾ Valt. pöytäk. 11 p. kesäk. 49 §; vrt. tätä kert. siv. 102. — ⁵⁾ Ks. tätä kert. siv. 22. — ⁶⁾ Valt. pöytäk. 7 p. toukok. 27 §. — ⁷⁾ S:n 11 p. kesäk. 19 §.

1924 ja toukokuun 31 p:n 1934 välisellä ajalla sekä 18 markkaa m²:llä kesäkuun 1 p:n 1934 ja toukokuun 31 p:n 1949 välisellä ajalla sekä velvoittamaan vuokraaja huolehtimaan siitä, että saatiin aikaan tarpeellinen veden lasku korttelin n:o 138 ja kirkkotontin välisestä onkalosta ja työtä suoritettaessa tarpeen noudattamaan rakennuskonttorin antamia määräyksiä.

Oikeus bentsiininjakeluasemain järjestämiseen. Suomen osuiskauppojen keskuskunnan anottua rahatoimikamarilta saada moottoripolttoaineen jakelupaikan järjestämistä varten vuokrata eräs kaupunginvaltuuston vuonna 1921 tähän tarkoitukseen osoittama ¹⁾, mutta jatkuvasti käyttämättä oleva Rautatien torin paikka, kamari, joka ottaen huomioon nykyiset liikenneolot ei katsonut puheenaolevan paikan enää soveltuvan aiottuun tarkoitukseen, anoi oikeutta saada vuokrata hakijalle kaupungin yleisten töiden hallituksen puoltaman, esitykseen liitettylle kartalle tarkemmin merkityn Puutarhakadun varrella sijaitsevan paikan samalla esittäen, että aikaisemmin osoitettu Rautatien torilla sijaitseva paikka jätettäisiin käyttämättä. Valtuusto hyväksyi ²⁾ esityksen.

Rahatoimikamari valtuutettiin ³⁾ samoin ehdoin, jotka oli vahvistettu muille samantapaisille kaupungin paikoille ⁴⁾, luovuttamaan karttaan tarkemmin merkitty Simonkadun istutusten viereinen paikka, minkä ohessa kamarille annettiin tehtäväksi tarkastaa laitoksen hoitoa varten tarpeellisen vartiosuojan piirustukset.

Autoliikenteen kasyaessa ja bentsiinin tarpeen sen johdosta lisääntyessä oli rahatoimikamarille tehty lukuisia anomuksia saada vuokrata bentsiinin anniskelupaikkoja, minkä johdosta kamari ollen sitä mieltä, että näitä paikkoja oli annettava vuokralle siinä määrin kuin tarve vaati, anoi valtuutta saada kaupungin yleisten töiden hallitusta ja palotoimikuntaa kuultuaan määrätä tuollaisten paikkain luvun ja aseman, jotka paikat annettaisiin vuokralle kaupunginvaltuuston aikaisemmin vahvistamin ehdoin ¹⁾. Kaupunginvaltuusto hyväksyi ⁴⁾ kamarin esityksen.

Vuokraoikeuden pitennys. Kaupunginvaltuusto valtuutti rahatoimikamarin seuraavissa tapauksissa pitenlämään vuokraoikeuden:

Aktiebolaget Maritim osakeyhtiölle Pohjois Blekholman palstoihin n:o:ihin 1 ja 2 tammikuun 1 p:stä 1926 heinäkuun 1 p:än 1931 15,000 markan vuotuisesta vuokramaksusta sekä oikeuttamalla vuokraajan, ellei kaupunki vuokrakauden päätyessä tarvinnut palstoja muuhun tarkoitukseen, saamaan vuokrakauden pitennystä edelleen 5 vuodeksi ⁵⁾;

herra E. Suortille Pohjois Blekholman palstaan n:o 3 6,000 markan vuosi-vuokrasta ja muuten edellämainituin ehdoin ⁵⁾;

Uudenmaan pursoriklubille Blekholman kariin 1,000 markan vuotuisesta vuokramaksusta ja muuten edellä esitetyin ehdoin ⁵⁾;

Yhdistykselle Helsingfors segelsällskap tilukseen n:o 109, Liuskasaareen, 5 vuodeksi tammikuun 1 p:stä 1926 lukien 1,200 markan vuotuisesta vuokramaksusta velvoittamalla vuokraajan kolmen kuukauden kulussa irtisanomisesta ja vuosivuokran alետessa 1,000 markkaan luopumaan asiakirjoihin liitettyyn karttaan tarkemmin merkitystä tiluksen osasta sekä oikeuttamalla hänet vuokrakauden pitennykseen samoin edellytyksin kuin edelliset ⁶⁾.

Suomalaiselle pursorisauralle Nihtisaaren luoteisosaan, joka oli karttaan merkitty litt. A:ksi ja käsitti 10.056 ha:n laajuisen alueen, 20 vuodeksi eli

¹⁾ Ks. 1921 vuod. kert. siv. 33. — ²⁾ Valt. pöytäk. 23 p. tammik. 13 §. — ³⁾ S:n 2 p. huhtik. 10 §. — ⁴⁾ S:n 7 p. toukok. 26 §. — ⁵⁾ S:n 13 p. helmik. 9 §. — ⁶⁾ S:n 27 p. helmik. 12 §.

vuoden 1946 loppuun 2,000 markan vuotuismaksusta ja muuten sillä ehdolla, että vuokraajan vuoden kuluttua irtisanomisesta tuli luovuttaa alue kaupungin vapaasti käytettäväksi, jos kaupunki tarvitsi sitä satamarakennus- tai muihin tarkoituksiin ¹⁾; sekä

puutarhuri C. T. Wardille kahteen Bölen talo nimiseen Pikku-Huopalahden kylässä sijaitsevaan viljelyspalstaan toukokuun 1 p:n 1924 ja huhtikuun 30 p:n 1939 väliseksi ajaksi vuokramaksusta, joka toukokuun 1 p:än 1929 oli oleva 3,400 markkaa, mainitusta ajankohdasta toukokuun 1 p:än 1934 3,740 markkaa ja vuokrakauden jäljellä olevalta osalta 4,080 markkaa vuodessa. Kuitenkin oli vuokraajan oikeuksia siten rajoitettava, että vuokra-alueesta uuden vuokrasopimuksen voimaan astuessa erotettaisiin entinen talotontti ja sen viereinen mäenrinne, minkä johdosta alueen pinta-ala vähenisi n. 2.34 ha:sta n. 1.73 ha:in sekä että vuokraajalle entisessä vuokrasopimuksessa myönnetty oikeus vuokrakauden päätyttyä ehdollisesti saada vuokraoikeus pitennetyksi, poistettaisiin ²⁾.

Kaupunginvaltuusto hyväksyi ³⁾ rahatoimikamarin toimenpiteen myöntää rouva E. Klotschkoffin perillisille pitennetty vuokraoikeus tehdaspalstaan Hesperia n:o 61 a lukien tammikuun 1 p:stä toistaiseksi kolmen kuukauden molemminpuolisen irtisanomisajoin sekä 8,000 markan vuotuisesta vuokramaksusta ja muuten ehdoin, että vuokraaja aikaisemman vuokrakauden jäljellä olevana aikana poisti kaikki rappautuneet rakennukset ja auttavasti korjautti muut.

Rajasaaren vuokraoikeuden uudestijärjestely. Kaupunginvaltuusto päätti ⁴⁾, että tiluksen n:o 133, Rajasaaren, huvilapalsta n:o 2 oli jaettava kahdeksi palstaksi, jotka merkittäisiin 2 a:ksi ja 2 b:ksi. Samalla kaupunginvaltuusto valtuutti rahatoimikamarin vuokraamaan palstan n:o 2 b kamreeri H. Hellnerille 20 vuodeksi vuoden 1924 alusta lukien 750 markan vuosivuokrasta ja vahvisti Nuorten naisten kristillisen yhdistyksen hallussa olevan palstan n:o 2 a vuokramaksun 250 markaksi vuodessa tammikuun 1 p:n 1924 ja joulukuun 31 p:n 1933 väliseltä ajalta ja 300 markaksi vuodessa tammikuun 1 p:n 1934 ja joulukuun 31 p:n 1943 väliseltä ajalta.

Erään Kumtähden alueen vuokrasopimuksen muuttaminen. Muuttaen toukokuun 5 p:nä 1920 tekemäänsä päätöstä ⁵⁾ erään Kumtähden alueen vuokraamisesta Suomen raviurheilun ystäville ja Suomen kenttäratsastusklubille yhteisesti 30 vuodeksi päätöksentekopäivästä lukien kaupunginvaltuusto päätti ⁶⁾, että mainitun alueen vuokraus oli luettava alkavaksi tammikuun 1 p:nä 1924 ja jatkuvaksi joulukuun 31 p:än 1953, jolloin samalla kaikki muut alueen vuokrasopimuksessa olevat aikamääräykset oli siirrettävä vastaavasti myöhäisemmiksi.

Sörnäsins osakeyhtiön kanssa tehdyn vuokrasopimuksen uudestaan järjestäminen. Sörnäsins osakeyhtiö, jolla erityisten lokakuun 13 p:nä 1914 ja huhtikuun 27 p:nä 1916 tehtyjen vuokrasopimusten ⁷⁾ nojalla oli hallussaan eräitä Sörnäsins ja Vallilan tehdasalueita, joiden vuokraus päättyi osin tammikuun 1 p:nä 1928, osin toukokuun 1 p:nä 1939, sekä eräitä lähellä sijaitsevia pienehköjä alueita, joiden vuokrasopimukset olivat voimassa 1 tai 6 kuukauden irtisanomisajoin, teki rahatoimikamarille esityksen mainittujen vuokrasopimusten uudestaan järjestämisestä siten, että aikaisemmin voimassa olleet mainittuja

¹⁾ Valt. pöytäk. 11 p. kesäk. 27 §. — ²⁾ S:n 10 p. syysk. 13 §. — ³⁾ S:n 12 p. marrask. 9 §. — ⁴⁾ S:n 27 p. helmik. 24 §. — ⁵⁾ Ks. 1920 vuod. kert. siv. 21. — ⁶⁾ Valt. pöytäk. 27 p. helmik. 27 §. — ⁷⁾ Ks. 1913 vuod. kert. siv. 27 ja 1916 vuod. kert. siv. 29.

alueita koskevat vuokrasopimukset julistettaisiin mitättömiksi ja yhtiö oikeutettaisiin vuoden 1959 loppuun vuokraamaan Vallilan alue n:o 6, jolla sijaitsi eräs yhtiön omistama laatikkotehdas; eräs läheinen alue konttorirakennuksen rakentamiseksi sinne; X kaupunginosan tehdaskorttelissa n:o 272 sijaitseva tontti n:o 20, missä yhtiöllä oli lautatarha; Ison ja Pikku Verkkosaaren tehdasalueet; hakemusasiakirjoihin liitettiin karttaan merkitty, suurimmaksi osaksi vedessä Ison Verkkosaaren edustalla sijaitseva alue; samoin kuin toistaiseksi kuuden kuukauden irtisanomisajoin samoin Ison Verkkosaaren viereinen ja karttaan tarkemmin merkitty alue. Yhtiö perusteli anomustaan sillä, että sen yritysten kehitys oli vaatinut yhä suurempaa pääoman sijoitusta ja että maapohjan hallintaoikeus olisi taattava yhtiölle niin pitkäksi ajaksi, että tarpeellinen pääoman kuoletus ehdittäisiin suorittaa, minkä ohessa yhtiö anoi, että sen hakemusta tutkittaessa ja vuokramaksuja määrättäessä otettaisiin huomioon yhtiön kaupungin sataman kautta harjoittaman vientiliikkeen kaupungille tuottama välillinen hyöty sekä se seikka, että yhtiö tarjosi toimeentulomahdollisuudet useaan sataan nousevalle työläisjoukolle.

Rahatoimikamarin kehoituksesta kaupungin yleisten töiden hallitus antoi lausunnon edellämainitusta anomuksesta ja viittasi tällöin kaupunginasemakaava-arkkitehdin ja kaupungingeodeetin antamaan yhteiseen lausuntoon, johon hallitus yhtyi lukuunottamatta vuosivuokraa koskevaa kohtaa. Hallitus oli näet sitä mieltä, että vuokramaksua koko vuokrakauden aika oli suoritettava ehdotettu alkumäärä, yhteensä 248,550 markkaa ilman korotuksia määrätyn ajan kuluttua. Lausunnon ohien liitettyssä promemoriassa kaupungininsinööri esitti eroavan mielipiteensä vuokraehdoista, joita hän piti yhtiölle epäedullisina katsoen siihen suureen hyötyyn, joka kaupungilla oli sen toiminnasta.

Koska puheenalainen vuokranjärjestely käsitti varsin suuria alueita ja vuokrakauden pitennys tulisi olemaan sangen tuntuva sekä kun vuokramaksuja joka tapauksessa melkoisesti korotettaisiin, ryhtyi rahatoimikamari keskusteluihin yhtiön kanssa saadakseen tämän luopumaan eräistä nykyisistä vuokra-alueistaan, joten kaupunki saisi tilaisuuden käyttää niitä toisiin tarkoituksiin. Keskustelut jäivät kuitenkin tuloksettomiksi.

Kaikki asiasta syntyneet asiakirjat sekä rahatoimikamarin laatima perusteltu vuokrasopimusehdotus lähetettiin sittemmin kaupunginvaltuustolle, joka tehden vähäisen muutoksen kamarin ehdotukseen päätti¹⁾

1) että lokakuun 13 p:nä 1914 ja huhtikuun 27 p:nä 1916 Sörnäsän osakeyhtiön kanssa tehdyt vuokravälikirjat julistettaisiin mitättömiksi tammi-kuun 1 p:stä 1925;

2) että mainitulle yhtiölle sanotusta päivästä joulukuun 31 p:än 1960 asti annettaisiin vuokralle seuraavat alueet alempana mainituista vuotuisista vuokramaksuista ja huomioon ottaen, paitsi kaupungin vuokra-alueista voimassa olevia yleisiä määräyksiä, seuraavat erityiset ehdot:

A) suunnitellussa tehdaskorttelissa n:o 532 sijaitseva Vallila n:o 6 niminen, kaikkiaan 31,990 m² laaja alue 37,500 markasta ehdoin:

a) että 12 m:n levyinen kaistale korttelin pohjoisrajalta jätettiin rakentamatta, jonka kaistaleen yhtiö, jos sitä vuokrakauden kuluessa tarvittiin Päijänteentien levitystä tai istutusta varten, oli velvollinen vuokran huojistumatta 6 kuukauden kuluttua irtisanomisesta luovuttamaan kaupungille;

b) että hakemusasiakirjojen ohien liitettyyn karttaan, liit. B, merkitty

¹⁾ Valt. pöytäk. 24 p. syysk. 8 §.

alue jätettiin rakentamatta, jotta kävi mahdolliseksi teettää likaviemäri alueen halki Pakaankadulta Teollisuuskadulle; sekä

c) että, jos aluetta rajoittavat kadut vuokrakauden kuluessa teetettiin lopulliseen korkeusasemaansa, joka mahdollisesti tuntuvasti erosi nykyisestä maantasosta, kaupunki ei ollut velvollinen suorittamaan korvausta yhtiölle, vaikkakin tämä työ aiheuttaisi rakennusmuutoksen tai tuottaisi muuta haittaa vuokramaan käytölle;

B) tehdaskorttelin n:o 272 tontti n:o 20, joka käsitti 36,760 m², oheensiilotettiin karttaan litt. C merkitty, pinta-alaltaan 21,000 m² laaja, Isossa Verkkosaarella ja sen vierellä sijaitseva alue sekä 2,450 m²:n laajuinen Pikku Verkkosaari kukin 54,000, 50,000 ja 3,500 markan eli yhteensä 107,500 markan vuosivuokrasta sillä ehdolla, että yhtiö alistui pienukseen rajan tarkisteluihin, jotka mahdollisesti kävivät tarpeellisiksi n. s. Torulfan satamasuunnitelmaa toteutettaessa;

3) että yhtiö oikeutettaisiin vuoden 1960 loppuun pysyttämään se normaaliairaitainen rautatie, joka Isosta Verkkosaaresta kulki tehdaskorttelin n:o 272 tontille n:o 20 sekä tältä tontilta Sörnäsin ratapihaan, huhtikuun 27 p:nä 1916 laaditussa vuokravälikirjassa mainituin ehdoin;

4) että, jos Suomen valuutan arvossa, siten laskettuna, että 1 paperimarkka, jossa rahayksikössä vuokramaksut oli tarkoitettu suoritettaviksi, vastasi $\frac{1}{8}$ kultamarkkaa, sattui muutoksia, jotka lisäsivät tai vähensivät paperimarkan arvoa kultamarkkaan verraten vähintään 20 %, sekä kaupungilla että vuokraajalla oli oikeus vaatia A ja B kohdassa mainittujen vuokramaksujen tarkistamista; elleivät asianosaiset voineet aikaansaada sopimusta valuutan arvosta, määräisi sen Suomen pankki;

5) että yhtiö tukkilauttojen sijoittamista varten oikeutettaisiin vuokrakauden kuluessa käyttämään Verkkosaarten ja Sörnäsin niemekkeen välistä vesialuetta kaupungin satamaviranomaisten kanssa sovittein ehdoin ja rahatoimikamarin määrättävästä vuokrasta, ynnä

6) että yhtiölle toistaiseksi ja 6 kuukauden irtisanomisajoin annettaisiin vuokralle yllämainittuun karttaan litt. C merkitty Ison Verkkosaaren edustalla sijaitseva, pinta-alaltaan 2,550 m²:n laajuinen alue 2,550 markan vuosivuokrasta.

Kone- ja siltarakennusosakeyhtiölle vuokratun Vallilan korttelin n:o 555 vuokrasopimuksen muuttaminen. Toukokuun 10 p:nä 1917 tehdyllä välikirjalla rahatoimikamari vuokrasi ¹⁾ Kone- ja siltarakennusosakeyhtiölle Vallilan korttelin n:o 555 5 vuoden ajaksi, lukien s. v. kesäkuun 1 p:stä, m. m. sillä ehdolla, että kortteli rakennettaisiin täydellisesti vuokrakauden kuluessa. Vallitsevat olot tekivät kuitenkin yhtiölle mahdottomaksi täyttää mainittua vuokravälikirjan määräystä, minkä vuoksi yhtiö anoi kaupunginvaltuustolta, että tonteille vahvistettua rakennusaikaa pitennettäisiin ja tehtäisiin uusi sopimus osittain muutetuin vuokraehdoin.

Anomuksesta antamassaan lausunnossa kaupungin yleisten töiden hallitus puoli myöntymistä siihen, edellyttäen että vuosivuokra vahvistettiin 70,000 markaksi, ja oli sitä mieltä, että yhtiölle voitaisiin myöntää oikeus lunastaa koko kortteli tai se osa siitä, jonka oston tapahtuessa katsottiin vastaavan paikalla olevia rakennuksia. Korttelin tulisi olla täysin rakennettu 10 vuoden kuluessa. Sosialilautakunta, jolle niinkään oli annettu tilaisuus lausua asiasta mielipiteensä, katsoi, että vuokra-aikaa voitaisiin pitentää

¹⁾ Ks. 1916 vuod. kert. siv. 11.

7 vuodella ja että yhtiö olisi velvoitettava lähimpien 4 vuoden kuluessa rakennuttamaan karttaan tarkemmin määrätty osa aiotusta rakennusryhmästä sekä suorittamaan rakennusyritys loppuun kolmena seuraavana vuonna. Vuokramaksu olisi määrättävä siten, että yhtiölle tulisi edulliseksi toteuttaa rakennussuunnitelmansa. Lautakunnan lausuntoon liittyi yksityiskohtainen vuokrasopimusehdotus.

Saatuuan tiedokseen nämä ehdotukset yhtiö jätti rahatoimikamarille uuden kirjelmän, jossa huomautettiin, että niiden pohjana oli se ajatus, että uusia vuokraehtoja vahvistettaessa toisaalta olisi otettava huomioon nykyjään käypä rahan arvo, kun taas toisaalta yhtiö pakotettiin kunnan kannalta suotavaan rakennustoimintaan siten, että ehdot pantiin erilaiset, siitä riippuen, toimitettiin korttelin rakentaminen määräajan kuluessa vai ei. Vaikka yhtiö sanoi hyvin käsittävänsä, että tuollaisia näkökohtia nyt ilmeni, tulisi yhtiön mielestä niiden ankara soveltaminen olemaan sekä suuressa määrin epäoikeudenmukainen vuokraajalle että myös nykyjään vallitsevissa taloudellisissa oloissa pikemmin ehkäisemään kuin edistämään tarkoituksen toteuttamista. Rakentamattoman tonttialan liian korkea vuokramaksu tekisi nimittäin yhtiölle mahdottomaksi parempia taloudellisia aikoja odotellessa edelleen vuokrata tätä korttelin osaa ja olisi siten katkaiseva edelleen rakentamisen mahdollisuuden, kun taas sellainen sosialilautakunnan sopimusehdotukseen sisältyvä määräys, että jollei määrättyä rakennusohjelmaa määrätyn, verraten lyhyen ajan kuluessa toteutettaisi, vuokraoikeus ynnä tontille teetetyt rakennukset ilman muuta joutuisivat kaupungille, sen tietämän ilmeisen vääryyden johdosta enemmän kuin mikään muu oli omansa kaikiksi ajoiksi riistämään yhtiöltä halun uhrata lisäsummia asunnonpuutteen poistamiseksi.

Yhtiön kirjelmä päättyi esitykseen, että rahatoimikamari puolestaan hyväksyisi kirjelmän oheisen muutetun sopimusehdotuksen.

Koska kaikki rahatoimikamariin jätetyt vuokravälikirjaehdotukset suuressa määrin poikkesivat toisistaan, ryhtyi kamari neuvotteluihin yhtiön kanssa, minkä jälkeen asia lähetettiin edelleen valmisteltavaksi valiokuntaan, joka sittemmin antoi sekä lunastusoikeutta että vuokraehtoja koskevan ehdotuksen kaupungin ja kone- ja siltarakennusosakeyhtiön väliseksi, Vallilan korttelia n:o 555 koskevaksi sopimukseksi. Tämä ehdotus, jota kamari oli puoltanut, alistettiin kaupunginvaltuuston harkittavaksi ja hyväksyttäväksi.

Kaupunginvaltuusto päätti ¹⁾ panna asian pöydälle myöhempään, valmisteluvaliokunnan määrättävään kokoukseen.

Toimiluvan myöntäminen kahdelle uudelle raitiotielinjalle. Kaupunginvaltuustolle osoitetussa kirjelmässä huomautti raitiotie- ja omnibusosakeyhtiön johtokunta, että pitkin Länt. Viertotietä kulkeva liikenne oli lisääntynyt siinä määrin, ettei sitä enää voinut tyydyttää yksi ainoa linja, vaikkakin tilapäisiä ylimääräisiä vaunuja tarpeen mukaan pantiin liikkeeseen, minkä johdosta olisi ryhdyttävä sen suuntaisiin toimenpiteisiin, että Töölön kaupunginosan tiheimmin asuttuihin osiin, nimittäin sen eteläosaan, rakennettaisiin erityinen raitiotielinja, jota liikennöitäisiin Länt. Viertotien linjasta riippumatta. Edelleen johtokunta huomautti, että olisi hyvin sopivaa, että uuden Töölön linjan vaunut Ylioppilastalontorin poikki jatkaisivat kulkuaan Kolmikulmalle ja sieltä edelleen Korkeavuorenkadulle Johanneksenkirkon seuduille siten tyydyttääkseen III kaupunginosan keskiosien liikennetarpeita. Edellä esitetystä syistä johtokunta anoi yhtiön toimiluvan ulottamista yllämainittuihin, johto-

¹⁾ Valt. pöytäk. 28 p. toukok. 5 §.

kunnan kirjelmässä tarkemmin määriteltyihin raitiotielinjoihin. Katu- ja liikenteenjärjestelykomitea, jolta pyydettiin lausuntoa edellämainitusta esityksestä, ilmoitti, ettei sillä ollut mitään muistuttamista uutta Töölön linjaa vastaan, mutta että komitea puolestaan halusi puoltaa linjan johdettavaksi Kolmikulmalta pitkin Yrjön-, Korkeavuoren-, Tarkka-ampujan-, Kasarmin- ja Punanotkonkatuja silmukassa korttelin n:o 104 ympäri, mistä suunnasta olisi se etu, että pitkin Pikku Robertinkatua suunniteltu linja ja tästä johtuva raitiotielinjain suuri kasaantuminen vahvasti liikennöityyn viimemainitun kadun ja Ison Robertinkadun kulmaukseen jäisi pois, minkä ohessa raitiotieden puute tässä osassa kaupunkia paremmin tulisi täytetyksi. Lisäksi komitea katsoi tarpeelliseksi, että myöskin III ja VII kaupunginosissa oleva linjan osa rakennettaisiin siten, että se voitaisiin laajentaa kaksoisraiteiseksi ilman että aikaisemmin laskettuja raiteita tarvitsisi muuttaa. Rahatoimikamari yhtyi liikennekomitean mielipiteeseen ja huomautti lisäksi, että ehdotettujen linjain rakentaminen likimain vastasi yhtiön rakennusvelvollisuutta ajanjaksona 1924—1928, minkä johdosta voitaisiin väittää, että muiden ehkä yhtä tarpeellisten linjain rakentaminen lykkääntyisi seuraavaan viisivuotiskauteen, mutta että tähän seikkaan ei tarvinnut panna mainittavaa huomiota, koska yhtiön taloudellinen tila teki mahdolliseksi määrättyä suuremman rakennustoiminnan ja kaupungille sitäpaitsi oli toimilupakirjassa varattu oikeus rakentaa omia raitiotielinjoja liittyviksi yhtiön verkkoon. Asiaa esiteltäessä kaupunginvaltuusto päätti ¹⁾ myöntää Raitiotie- ja omnibusosakeyhtiölle kahden raitiotielinjan toimiluvan, nimittäin

1) linjan, joka lähtee Länt. Heikinkadun raitiotieverkosta vastapäätä Salomoninkatua ja kulkee kaksiraiteisena pitkin Arkadiankatua Nervanderkadulle sekä sieltä yksiraiteisena silmukkana Nervander-, Cygnaeus-, Museo-, Runeberg- ja Arkadiankatuja takaisin silmukan lähtökohtaan;

2) linjan, joka erkanee raitiotieverkosta Ison ja Pikku Robertinkadun kulmauksessa ja kulkee kaksiraiteisena Yrjönkatua Korkeavuoren- ja Punanotkonkatujen kulmaukseen ja yksiraiteisena silmukkana pitkin Korkeavuoren-, Tarkka-ampujan-, Kasarmin- ja Punanotkonkatuja, siten ympäröiden korttelin n:o 104.

Edelleen kaupunginvaltuusto päätti ¹⁾

että näihin linjoihin oli sovellettava yhtiön nykyjään voimassa olevassa toimiluvassa aikaisempiin laitteisiin nähden säädetyt määräykset siten lisättyinä, ettei tämän toimiluvan myöntäminen oikeuttanut yhtiötä vaatimaan satamaradan poikki Arkadiankadun suuntaan suunnitellun katusillan valmistamista, ennenkuin kaupunginviranomaiset tämän havaitsivat sopivaksi; sekä

että raide edellämainittujen linjain yksiraiteisilla osilla oli sijoitettava niin paljon oikealle ehdotettuun kulkusuuntaan, että linjat vastedes voitiin rakentaa kaksiraiteisiksi ilman että jo laskettuja raiteita tarvitsi muuttaa.

Sitten rahatoimikamari ilmoitti, että kamari, sittenkuin kaupungin-insinööri ja rakennuskonttorin katu- ja viemäriosaston päällikkö olivat suorittaneet uuden raitiotielinjan katselmuksen sekä antamassaan katselmuskirjassa puoltaneet linjan hyväksymistä, oli oikeuttanut raitiotie- ja omnibusosakeyhtiön liikenneomiaan puheenaolevaa linjaa. Ilmoitus merkittiin ²⁾ tiedoksi.

¹⁾ Valt. pöytäk. 2 p. huhtik. 15 §. — ²⁾ S:n 29 p. lokak. 12 §.